

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

Fakulta
tělesné kultury

ZDROJE SMYSLU ŽIVOTA U SKAUTŮ V ČR

Bakalářská práce

Autor: Filip Sochor

Studijní program: Rekreologie – Pedagogika volného času

Vedoucí práce: Mgr. Kristýna Janečková

Olomouc 2023

Bibliografická identifikace**Jméno autora:** Filip Sochor**Název práce:** Zdroje smyslu života u skautů v ČR**Vedoucí práce:** Mgr. Kristýna Janečková**Pracoviště:** Katedra rekreologie**Rok obhajoby:** 2023**Abstrakt:**

Práce se zabývá smyslem života u skautů. Využívá data z dotazníku ZdroSmy, české verze standardizovaného dotazníku SoMe prof. Dr. Tatjany Schnell. Data následně vyhodnocuje a porovnává s českou populací. Výsledky naznačují, že skauti nejsou výrazně odlišní od neskautské veřejnosti v jednotlivých škálách, mají ale tendenci inklinovat více ke krizi smyslu a existenciální indiferenci. Pro zásadní hodnocení situace je nutno rozsáhlejšího výzkumu.

Klíčová slova:

Skauting, smysl života, zdroje smyslu života

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author: Filip Sochor
Title: Sources of meaning of life for Scouts in Czechia

Supervisor: Mgr. Kristýna Janečková
Department: Department of Recreation and Leisure Studies
Year: 2023

Abstract:

The work deals with the meaning of life among Scouts. It utilizes data from the ZdroSmy questionnaire, the Czech standardized version of the SoMe questionnaire developed by Prof. Dr. Tatjana Schnell. The data is subsequently analyzed and compared with the Czech population. The results suggest that Scouts are not significantly different from the non-Scout public in individual scales but tend to lean more towards a crisis of meaning and existential indifference. More extensive research is necessary for a comprehensive assessment of the situation.

Keywords:

Scouting, meaning of life, sources of meaning

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně pod vedením Mgr. Kristýny Janečkové, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 25. června 2023

.....
Filip Sochor

Největší dík bych tímto rád vyjádřil vedoucí práce, Mgr. Kristýně Janečkové, bez jejíhož odborného doprovodu by tato práce nikdy nedošla k cíli. Dále bych rád poděkoval své sestře i celé rodině za neutuchající morální oporu v průběhu studia. Děkuji.

OBSAH

Obsah	7
1 Úvod	9
2 Přehled poznatků	10
2.1 Pojem smysl života	10
2.1.1 Smysl života a jeho význam v psychologii	10
2.1.2 Teorie k vnímání smyslu života podle Lyonse	11
2.1.3 Zdroje smyslu	11
2.2 Smysluplnost podle prof. Dr. Tatjany Schnell.....	12
2.2.1 Prof. Dr. Tatjana Schnell	13
2.2.2 Čtyři elementy smysluplnosti	13
2.2.3 Krize smyslu.....	14
2.2.4 Nezávislost dimenzí smyslu.....	15
2.2.5 Existenciální indiference.....	15
2.2.6 Paradoxní typ smyslu.....	16
2.3 Skauti a skauting jako kontext pro vývoj smyslu života.....	16
2.3.1 Principy skautingu	16
2.3.2 Skautské aktivity a jejich potenciální vliv na vnímání smyslu života	17
2.3.3 Skauting jako prostředí pro osobní rozvoj	17
2.3.4 Vztah skautů k přírodě	18
2.3.5 Osobnosti skautské historie	19
2.3.6 Potenciální negativa dobrovolnictví.....	20
3 Cíle.....	21
3.1 Hlavní cíl.....	21
3.2 Dílčí cíle.....	21
4 Metodika	22
4.1 Výzkumný soubor	22
4.2 Metody sběru dat	25
4.3 Statistické zpracování dat.....	26
5 Výsledky.....	27

6	Diskuse.....	30
6.1	Skauti a existenciální indiference.....	30
6.2	Skauti a náboženství	31
6.3	Limitace studie.....	32
6.4	Doporučení pro budoucí výzkum.....	32
7	Závěry	33
8	Souhrn	34
9	Summary.....	35
10	Referenční seznam	36

1 ÚVOD

Skautské hnutí je považováno za nástroj výchovy a budování dalších generací způsobem, který se pozitivně odráží na civilizovaném, vědeckém a sociálním rozvoji společnosti. Již není pouze prostředkem k vyplnění volného času mládeže, ale stalo se přínosem pro rozvoj jejich schopností a chování, prostřednictvím rozvoje jejich sociálních dovedností, vštěpování zdravých hodnot a etiky a obohacování jejich znalostí pohybem a informacemi. Může tak přispět k získání zkušeností, které členy fyzicky, duševně a sociálně kvalifikují k tomu, být dobrými občany moderní společnosti a aby vytvořili generaci schopnou fungovat ve své vlasti. (Ali, M. A. M., Salman, M. D., & Mahmoud, A. F., 2021)

Právě tyto faktory spolu se skautskou blízkostí k přírodě vedly k vzniku původní teze, tedy k myšlence, že by členi organizace Junák – Český skaut, z. s. mohli mít odlišný pohled na zdroje smyslu života od průměru populace ČR.

Smysl pro svůj život jedinec získává objevováním a naplňováním hodnot které jsou obsaženy v běžných situacích. Frankl rozlišuje 3 typy hodnot: hodnoty tvůrčí, hodnoty zážitkové a hodnoty postojevé. (Blatný et al., 2010)

To však není dostačující pro celkový popis stavu člověka. Seznámí-li se člověk s teorií smyslu života Viktora Frankla (2016a) a s dalšími skutečnostmi z výzkumu Csíkszentmihályiho (2015), je na místě se domnívat, že skauting jako volnočasová aktivita se zaměřením na rozvoj hodnot má značný efekt na jejich vnímání, potažmo vnímání pocíťované smysluplnosti členů. Pro účely zjištění správnosti těchto domněnek spolu s konkrétními zdroji naplňování smyslu života práce využívá metody kvantitativního výzkumu prof. Dr. Tatjany Schnell (2016), který se jako komplexní, mezinárodně rozšířená a testovaná metoda hodnocení jeví být dostatečně spolehlivý. Výhodou je také možnost využití této metody i mimo obor psychologie.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Pojem smysl života

Jak napsal prof. Jirásek, pokud se chceme zabývat smysluplností života, je nutné si vymezit, co se smyslem rozumí. Český jazyk nabízí různé interpretace pojmu smysl, nicméně pro účely této práce chápeme smysl jako „význam“, „důvod“ či „účel“ (Jirásek, 2005).

2.1.1 Smysl života a jeho význam v psychologii

Smysl v životě byl vnímán v historii psychologie i dalších věd mnoha způsoby, na což odkazují ve své práci Steger et. al. (2006). Od soudržnosti (*coherence*) v životě jedince (Battista & Almond, 1973; Reker & Wong, 1988) přes směřování k určeným cílům, účelnost (*goal directedness*) či užitečnost (*purposefulness*) (e.g., Ryff & Singer, 1998) až po ontologický význam života z pohledu prožívajícího jednotlivce, tedy zkoumání subjektivního významu života, jeho účelu a jeho místa v celkové existenciální struktuře (Crumbaugh & Maholick, 1964, p. 201). Jinde se nabízí čistě jazyková definice pojmu (e.g., “What does my life mean?”; Baumeister, 1991; Yalom, 1980).

Stejným způsobem existuje i množství pohledů na samotné hledání a snahu o dosažení tohoto smyslu, pokračují Steger et. al. (2006). Podle Frankla (1965) nelze předpokládat existenci jednotného smyslu života, který by byl zcela univerzální a vhodný pro každého. Proto si každý musí nalézt či vytvořit svůj vlastní smysl v životě (Battista & Almond, 1973), ať hledáním a dosahováním významných cílů (Klinger, 1977), nebo rozvojem koherentního životního narativu (Kenyon, 2000; McAdams, 1993). Baumeister (1991) předkládá myšlenku, podle které může člověk pocitu smyslu dosáhnout až po uspokojení potřeb dalších, konkrétně potřeby osobní hodnoty, účelnosti v životě a efektivity. Jiní upozorňují na důležitost každodenního děláni rozhodnutí a akce (Maddi, 1970) nebo osobní transcendence (e.g., Allport, 1961; Seligman, 2002) při tvorbě a hledání osobního smyslu.

I přes tyto mnohé odlišnosti v definicích a cestách ke smyslu v životě, shoduje se podle Steger et. al. (2006) většina narativů na důležitosti této otázky. Ať už jako cesta k maximalizaci osobního potenciálu (Maslow, 1971) nebo jako způsob dosažení kvalitního života (Ryff & Singer, 1998).

Pokus o celkově souhrnnou definici poskytuje Damon (2008), když říká, že účel života je definován jako stabilní a obecný záměr dosáhnout něčeho smysluplného pro sebe a zároveň s dopadem na více než jen sebe.

2.1.2 Teorie k vnímání smyslu života podle Lyonse

Jak bylo řečeno v minulé podkapitole, pohledů je na tuto problematiku vskutku mnoho. Lyons (2022) ve své práci několik z nich shrnuje jako odpověď na stížnost studenta ke skutečnosti, že filozofie neodpověděla na ty „velké otázky“, specificky „Co je smysl života?“, následujícím způsobem.

Úvodem Lyons (2002) popíše obvyklou odpověď západních náboženství, že životu dává smysl Bůh jako stvořitel, který nás informuje o skutečnosti, že život je pouze putování k dalšímu, věčnému životu v ráji. Dále popisuje a rozebírá Lyons odpověď z hlediska post Darwinovského pohledu na vědu a evoluci vesmíru. Ta dle jeho práce říká, že lidskému životu na Zemi by neměla být přidávána větší hodnota, než jaké je přiřknuta nejmikroskopičtější ploštěnce či teoretickému tvorovi na vzdálené planetě v hlubokém vesmíru. Veškerý život, lidstvo nevyjímaje, existuje podle Lyonsových slov po určitou dobu, a to je vše. Neexistuje žádný plán ani účel.

V poslední sekci práce se Lyons (2002) věnuje pohledu, ze kterého jsme to my lidé, kdo dává svému životu smysl svými rozhodnutími, udržováním hodnot a přetrvávajících výtvorů, investováním našeho času do věcí, které se nám zdají hodné pronásledování, ať s výsledným pocitu úspěchu či bez něj. Na závěr pak shrnuje autor význam smyslu života jako nejednoznačnou veličinu a klade si otázku, jestli pro lidi není nejdůležitějším náhledem na něj hodnota lásky a vztahů.

2.1.3 Zdroje smyslu

Zdrojem smyslu v životě může být množství věcí, situací, zážitků... a v historii jej tak studovalo a popisovalo mnoho lidí.

Velmi obecně a zároveň koherentně jej pojímá Viktor E. Frankl (2016a), když upozorňuje na subjektivitu smyslu samotného pro každého člověka. Jistě, někteří si k němu najdou podobnou cestu, důležité však je, že každý si k němu musí najít cestu svou. Zdrojem je tak cesta samotná.

Jiný pohled (MacKenzie & Baumeister, 2014) popisuje, že každý člověk má jisté základní potřeby a jejich naplněním se jeho život stává smysluplným. K těmto potřebám se řadí potřeba cílů, účelu (*purpose*), potřeba hodnot a odůvodnění (*value and justification*), potřeba kontroly a účinnosti (*self-efficacy*) a potřeba vlastní hodnoty (*self-worth*).

Komplexnější popis předkládá práce Reker & Chamberlain (1999), kde kromě výše uvedeného popisují další 3 dimenze smyslu – mimo *strukturální komponenty* to jsou ještě samotné *zdroje smyslu*, kterých zmiňují 17 (jsou to např. osobnostní růst, zastávání hodnota

ideálů či služba a pomoc druhým), *hloubka smyslu* a jeho *šíře*, které jsou odvozené od úrovně osobní transcendence a množství zdrojů, ze kterých jedinec smysl v životě čerpá.

Velmi odlišně ke zdrojům smyslu života přistupují ve své studii Ebersole a Devogler, (1981). Ti na základě studia mnoha esejí na téma nejmýsluplnějšího prvku v životě definovali 8 kategorií obsahu smyslu v životě. Těmi jsou:

- mezilidské vztahy,
- přesvědčení (život v souladu s náboženskými, nebo politickými přesvědčeními),
- zdraví,
- služba,
- získávání (zaměření na materiální zisky),
- růst,
- práce,
- potěšení

V neposlední řadě pak je zde práce, která se zaměřuje více na mladé lidi. Kombinací rozdílných systémů kategorizace vytvořil Debats (1999) 8 skupin zdrojů smyslů, které k již uvedeným přidávají ještě kategorie osobní duševní pohody (*personal well-being*), seberalizace (*self actualization*), která se ale dá vnímat jako kombinace několika předchozích kategorií. Poslední takto pojmenovanou kategorií je naděje, která poukazuje na budoucnost a odhodlání překonat aktuální nesnáze.

Pravděpodobně největší množství zdrojů smyslu, které jsou součástí jednoho výzkumu, uvádí ve své teorii prof. Dr. Tatjana Schnell (2009), která jich uvádí 26:

• Péče	• Generativita	• Praktičnost
• Morálka	• Tvořivost	• Sebepoznání
• Rozvoj	• Individualismus	• Laskavost
• Znalosti	• Společenská angažovanost	• Láska
• Moc	• Společenství	• Zdraví
• Soulad s přírodou	• Výzva	• Tradice
• Zábava	• Rozum	• Výkon
• Pohodlí	• Harmonie	• Spiritualita
• Svoboda		• Explicitní religiozita

A právě tento systém přibližuje následující část této práce.

2.2 Smysluplnost podle prof. Dr. Tatjany Schnell

2.2.1 Prof. Dr. Tatjana Schnell

Autorka metody kvantitativního hodnocení smyslu života SoMe (ZdroSmy) se představuje následujícím způsobem:

Mým výzkumným zaměřením je EXISTENCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE s důrazem na SMYSL ŽIVOTA (měření; zdraví, utrpení, blaho; smysluplná práce a angažované občanství; náboženské, duchovní, sekulární utváření smyslu; mikroprocesy konstrukce smyslu) a světonázor (psychoneuroimunologie; dimenzionální měření sekularismu). Zastávám postoj prozíravé, kritické a interdisciplinární psychologie, která se zabývá všemi otázkami lidského zájmu a inspiruje k dobrému životu ve spravedlivých společnostech (Schnell, 2023).

Mimoto je Dr. Tatjana Schnell profesorkou v Oslu a vyučuje psychologii na univerzitě v Innsbrucku, již přes patnáct let se věnuje empirickému výzkumu smyslu života na základě čehož je dotazník SoMe, kterého je český ZdroSmy lokalizovaným překladem a který je jednou z nejmodernějších metod kvantitativního hodnocení vnímání smyslu života, tak uznávaný. Vědomosti získané ve spolupráci s dalšími vědci nachází využití v mnoha oblastech a na všech úrovních – od psychologů či terapeutů až po laickou veřejnost. Tento přístup popisuje čtyři výsledné typy smysluplnosti: smysluplnost, krizi smyslu, existenciální indifferenci a paradoxní typ smyslu (Schnell 2016), které budou blíže rozepsány v dalších částech práce.

2.2.2 Čtyři elementy smysluplnosti

Schnell (2009) uvádí důležitost často nevědomého hodnocení života jedince skrze soudržnost, významnost, sounáležitost a orientovanost jako základu pro vnímání jeho smysluplnosti. Takto vnímaný život je pak součástí určitého nadřazeného celku.

- Soudržnost
Všechny sféry našeho života jsou propojené a vzájemně se prolínají, doplňují. Záležitosti, které nás motivují a ovlivňují naše chování, by si neměly vzájemně odporovat nebo být v rozporu (Schnell, 2016). Příkladem může být příběh boje o Hacksaw Ridge, kde mladý medik odmítl používat zbraň i v rámci sebeobrany, aby dostal požadavkům své víry. Učinil tak i přes velký nátlak svého okolí, ale udržel si

svou vnitřní soudržnost a nepodlehne neoprávněným rozkazům a výhrůžkám. Naopak příkladem porušení či absence tohoto elementu by pak byl vyučující nebo jiný dospělý průvodce, který nesnáší své svěřence.

- **Významnost**
Naše činy by měly mít nějaký dopad. Pokud nevidíme výsledky našich rozhodnutí, můžeme se cítit bezvýznamně (Schnell, 2016). Typicky se tento element porušuje při kancelářské práci ve velkých firmách, kde jednotlivec nevidí reálné dopady své práce, což samo může být značně frustrující. Pozitivním příkladem pak budiž zadostiučinění učitelovo, když po mnoha letech vidí své absolventy dosahovat životních úspěchů.
- **Orientace**
Naše životní směřování je určeno vyššími cíli. I v nejistých situacích se tak přizpůsobujeme při rozhodování těmto vyšším cílům (Schnell, 2016). Tento element můžeme vnímat v aktuálních snahách nově vznikajících projektů s cílem zachování světové biodiverzity a ochrany životního prostředí, občas i přes negativní dopad na finanční stránku takové aktivity, nebo například v nezištné pomoci oběťm tragédií rozličných charakterů lidmi z nesouvisejících prostředí.
- **Sounáležitost**
Toužíme být začleněni do většího celku a patřit do různých skupin. To může zahrnovat rodinu, přátele, kolegy, lidi s obdobnými názory, naše náboženství, stejnou národnost nebo dokonce celé lidstvo. Porušení tohoto elementu v nás může vyvolávat pocity izolace a osamělosti (Schnell, 2016).

Důležitým prvkem smysluplnosti je na začátku podkapitoly zmíněná častá nevědomost celého vnitřního hodnocení. Ačkoli výše uvedené čtyři základní elementy smysluplnosti mohou být vědomě ovlivněny a skrze ně i smysluplnost samotná, je povětšinou obojí pouze součástí lidského nevědomí. Dalo by se říci, že dokud člověk zažívá smysluplnost, neuvědomuje si ji (Schnell 2016).

2.2.3 Krize smyslu

Krize smyslu je oproti smysluplnosti prožívána vědomě, přičemž ji často doprovází negativní emoce ve formě pocitu prázdnoty, pochybností o vlastní osobě nebo o pořádku světa, ve kterém žijeme. Právě její vědomost je důvodem pro to, že krizi a stav bezvýznamnosti můžeme zažívat ve chvílích, kdy smysl života nejvíce toužíme vnímat (Schnell, 2016). Původ krize

můžeme hledat v psychických, sociálních či environmentálních procesech a projevit se může v kterékoli životní fázi (Schnell, 2009).

2.2.4 Nezávislost dimenzí smyslu

Novým prvkem smyslu života v teorii prof. Dr. Schnell oproti dřívějším pohledům je oddělenost dimenzí krize a smysluplnosti. Schnell popisuje, že první empirické výzkumy umisťovaly jedince na jedno spektrum, které je spojité a každou z dimenzí má na jednom konci. To znamená, že pokud člověk nezažívá smysluplnost, automaticky se musí nacházet v krizi smyslu (Schnell, 2016).

Výzkum Schnell a Becker (2007) však prokazuje, že jde o dvě oddělené a vzájemně nesouvisející roviny. Lze očekávat jistou korelaci – při vysoké úrovni krize smyslu bude nejspíš nízká úroveň smysluplnosti a při vysoké smysluplnosti jedinec nejspíš nebude vnímat krizi smyslu. Avšak nízká smysluplnost nemusí nutně znamenat krizi, a to je případ, který výzkum zaznamenal v mnoha případech. K popisu kombinace nízké smysluplnosti spolu s nízkou krizí smyslu Schnell (2016) vytvořila novou kategorii, kterou pojmenovala Existenzielle Indiferenz, tedy existenciální indiference. Té navrhuje Janečková (2018) alternativní překlad – existenciální lhostejnost.

2.2.5 Existenciální indiference

Jak bylo uvedeno výše, tato kategorie je ve studiu smyslu života přínosem výzkumu Schnell a Becker (2007). Lidé se obecně dělí do dvou kategorií – ty, kteří tvrdí, že smysl života může existovat a ti, kteří takovou možnost popírají. Druhou skupinu bychom pravděpodobně mohli zařadit právě mezi lidi prožívající existenciální indiferenci. Z dnešního pohledu je jasné, že takové lidi spojuje jedna věc – nevnímají výrazně pocit smysluplnosti, ale ani na ně nedoléhá krize smyslu. To lze vyčíst z nízkých hodnot u všech zdrojů naplňujících smysluplnost, kde nejmarkantnější byly rozdíly stupnic pro sebepoznání, spiritualitu, religiozitu a generativitu (Schnell 2010).

Když člověk nezná sám sebe, své potřeby a touhy, silné a slabé stránky, je obtížné, pokud vůbec možné, zaměřovat se na zdroje smysluplnosti ve vlastním životě. Takový život bývá popisován jako povrchní, nikoli však nutně útrapný. Často takoví lidé žijí život velmi hektický, čímž si nahrazují pocit naplnění. Ačkoli duševní zdraví u existenciálně indiferentních lidí bylo zaznamenáno jako odpovídající úrovni těch s vysokou smysluplností, to stejné není pravda o jejich vnímání životní spokojenosti a výši pozitivní nálady. Ty jsou u existenciálně indiferentních lidí na nižší úrovni. Z takového životního stadia se dá přejít jak k vnímání životní smysluplnosti,

tak k propadu do krize smyslu, což je častější změna, vzhledem k tomu, že nacházení a vnímání smysluplnosti je dlouhodobý a dynamický proces (Schnell 2010).

Německý standardizovaný vzorek populace (n=603) byl rozložen v následující podobě. Indiferentních jedinců test vykázal 35 %, zatímco 61 % respondentů vnímalo podle výzkumu svůj život jako smysluplný a zbylá 4 % lidí označil dotazník jako prožívající krizi smyslu. Existenciální indiference byla zaznamenána více u lidí nižšího věku, nejčastěji u studentů, kde lze vidět vysvětlení v jejich dosud menší životní zkušenosti. Můžeme tedy říci, že smysluplnost postupně s věkem stoupá. Na základě pohlaví nebyla zjištěna významná odlišnost ve vnímání krize smyslu, avšak jednotlivé škály hodnocení smysluplnosti jsou u žen mírně vyšší (Schnell, 2010).

2.2.6 Paradoxní typ smyslu

Pro kompletní popis možností definovala Schnell (2016) ještě poslední, čtvrtou kategorii. Ta je nazvána paradoxní typ smyslu života, což vychází z protirečícího si stavu jedince spadajícího do této kategorie. Takový člověk se totiž podle výzkumu vyznačuje vysokou úrovní smysluplnosti a vysokou úrovní krize smyslu ve stejný moment, což je principiálně paradox. I přes nízké zastoupení nelze tuto skupinu zanedbat.

2.3 Skauti a skauting jako kontext pro vývoj smyslu života

2.3.1 Principy skautingu

Poselství a nejzákladnější myšlenku skautingu zapsal ve svém dopise na rozloučenou, který přenechal pro všechny budoucí členy hnutí, jeho zakladatel Robert Stephenson Smyth Baden-Powell. V tomto sdělení popisoval své přání ohledně poslání skautingu budoucím generacím členů hnutí, které bylo jeho životním dílem. Přál si, abychom se pokusili opustit tento svět třeba jen o trochu trochu lepším, než jaký jsme jej našli. Dále zmiňoval, že díky tomu, až přijde naše poslední hodina, budeme moci zemřít šťastně a s pocitem, že jsme čas nepromarnili, ale udělali, co bylo v našich silách (Nagy, 1999).

V obdobném stylu, avšak již konkrétněji, moderněji a s větším důrazem na výchovnou stránku hnutí pokračuje i text uvedený ve stanovách Junáka z roku 2022:

„(...) posláním a účelem je – v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí Robertem Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem – podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni

plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě“ (“Stanovy Junáka”, 2022, s. 1).

2.3.2 Skautské aktivity a jejich potenciální vliv na vnímání smyslu života

Rush (2022) uvádí ve své práci, která zpracovávala situaci 3943 skautů z USA, že aktivity, které se pravidelně objevují ve skautské praxi a jsou pro ni zásadní, konkrétně dospělí průvodci jako podpora a inspirace mladších členů, příležitosti poskytnout pomoc dalším a možnost zkoušet nové aktivity, podporují pozitivně vnímání smyslu života u mladých a dospívajících.

Smysluplnost, jak již bylo zmíněno výše, může být vnímána mimo jiné skrze osobní transcendenci, ke které skauting ze svého principu poskytuje vhodný prostor. Součástí několika bodů skautské výchovné metody je podpora postupného přebírání zodpovědnosti za sebe a své okolí a později i za další – jmenovitě družinový systém, učení se činností a zapojení do společnosti jsou s touto myšlenkou přímo spjaté (“Stanovy Junáka”, 2022).

Skauting poskytuje svým členům příležitost poznat lépe své okolí, ať blízké či vzdálené, často i z pohledu mimo původní „sociální bublinu“. Tím člověku nabízí příležitost k seznámení se s propojeností ve společnosti a otevírá otázky sounáležitosti a osobního smyslu, jak je popisuje Damon (2008) a Damon et. al (2003).

Zároveň je skauting ideálním prostředím pro množství lidí k tomu, něčeho hodnotného dosáhnout. Jak v malém měřítku, řekněme na úrovni jednotlivých oddílů a jejich rozvoje, tak i v měřítku větším, jako součást organizace mezinárodního rozsahu realizující množství prospěšných projektů. V neposlední řadě pak skauting umožňuje mladým lidem mít určitou stabilitu v jinak často neukotveném životním období díky svému stabilnímu rozvrhu schůzek a víkendových akcí, případně i letních táborů. To vše lze zmínit s odkazem na zacílení či směřování (*goal directidness*), jak píše ve své práci Damon (2008) a Damon et. al. (2003)

2.3.3 Skauting jako prostředí pro osobní rozvoj

Skautské prostředí je často prezentováno jako otevřené všem a podporující zdravý rozvoj jedince. Skauting může zlepšit vnímání vlastní hodnoty (*self-esteem*) (Lynch et al., 2002) a podpořit tak celkově pozitivní rozvoj jedince a jeho vnímání okolního světa (DuBois et al., 1998).

O možnostech pozitivního dopadu volnočasových rozvojových aktivit, jako je například skauting, na účastníky a jejich budoucí život dnes už nemůže být pochyb. Můžeme dále konstatovat, že skautské hnutí má v dnešní době potenciál stát se efektivní strategií neformálního vzdělávání, která pomáhá mladým lidem rozvíjet sebevědomí, sociální dovednosti

a osobní růst. To může mít dlouhodobě pozitivní dopad na jejich životy a přispět ke snížení výskytu psychologických problémů v adolescenci (Asensio-Ramon et al., 2020).

V neposlední řadě je skautské prostředí vhodné pro rozvoj z hlediska vůdčích schopností a souvisejících individuálních i skupinových sociálních hodnot. Podle studie du Mérac (2015) je skautský program, který zahrnuje koncept aktivního učení, spojen s pozitivním přístupem vedoucích skautů a s lepšími schopnostmi pro zastávání vedoucích rolí v dalším životě obecně. Tato zjištění naznačují, že skauti mají v souvislosti se skautskou výchovou predispozice a dovednosti vhodné pro úspěšné vykonávání vedoucích pozic.

Jedním z faktorů, které mohou vysvětlovat mezinárodní výchovný i funkční úspěch skautského systému, je odlišný přístup k práci a jejímu hodnocení ve srovnání se školním prostředím, které lze jinak vnímat jako porovnatelnou složku výchovy mládeže. Skauting totiž poskytuje prostor pro praktické učení a zkušenosti, které jdou mimo tradiční učební osnovy. Skauti se zapojují do množství různých aktivit a výzev, které je vedou k vlastnímu objevování, rozhodování a řešení problémů. Na setkáních a výpravách mají v rámci programů možnost experimentovat, chybovat a růst z vlastních zkušeností, což jim poskytuje pevný základ pro jejich přístup v budoucím osobním i profesionálním životě. Tímto způsobem si budují dovednosti a sebevědomí, které jsou klíčové pro efektivní výkon vedoucích rolí. Skauti mají příležitost naučit se komunikovat efektivně, vést týmy, řešit konflikty a přijímat rozhodnutí. Získávají také schopnost motivovat a inspirovat ostatní, což jsou klíčové aspekty vedení a manažerských rolí (du Mérac, 2015).

2.3.4 Vztah skautů k přírodě

Skauting je od svého vzniku s přírodou a přírodním prostředím úzce spjat, dalo by se dokonce říci, že je příroda a vztah k ní jedním z hlavních pilířů skautské myšlenky. Skauting poskytuje svým členům všech věkových kategorií jedinečnou příležitost prozkoumávat, poznávat a rozvíjet vztah s přírodou. Skauti jsou organizací aktivně podporováni, aby trávili čas venku a prozkoumávali okolní přírodu, učili se o ní a seznamovali se s její hodnotou. Při skautských aktivitách jsou často zapojeni do her a výzev, které jsou s životním prostředím přímo spojené. Součástí programu téměř všech oddílů je pořádání výletů, táborů a výprav, kde si mladší i starší skauti zažívají program, který jim představuje pobyt mimo města, navigaci, táboření a dalším dovednostem budujícím pozitivní vztah k přírodě („Principy“, 2023).

Mezinárodní i český skauting také klade důraz na ochranu přírody a udržitelný rozvoj. Skauti jsou vedeni k tomu, aby byli odpovědní k přírodě a respektovali životní prostředí. Osvojují si praktiky, kterými lze minimalizovat svůj, potažmo komunitní dopad na přírodu, zjišťují, jak ji

chránit a jak se starat o její zdroje. Skautské organizace často podporují či přímo pořádají environmentální projekty, úklidové akce a výsadbu stromů, aby umožnili zájemcům aktivně přispívat k ochraně přírody.

Pobyt v přírodě skautům poskytuje prostor pro fyzickou aktivitu, učení, rozvoj či relaxaci. Vztah skautingu k přírodě přináší také důležité morální a etické učení. Skauti se učí respektovat a cenit přírodu, chápat její vzácnost a křehkost. Pobyt v přírodě je spojen s pozitivními emocemi, předává skautům pokoru a vděčnost za její krásu a bohatství.

Celkově lze říci, že skauting a příroda jdou ruku v ruce. Pobyt v přírodě je pro skauty nedílnou součástí výchovné metody a osobnostního rozvoje. Skauti získávají nejen praktické dovednosti pro přežití v přírodě, ale také se učí respektovat a chránit přírodu, rozvíjet své schopnosti a vytvářet si vztahy s okolním přírodním prostředím. Příroda je také zdrojem inspirace a místem, kde skauti nacházejí klid, smysl a důležité životní hodnoty („Scouting’s history“, 2023, Block et. al, 2009).

2.3.5 Osobnosti skautské historie

Skautské hnutí je v historii spojeno s množstvím významných osobností. A nejen ve spojitosti s organizací jako takovou, jako spíše naopak – množství historických i dnešních osobností bylo nebo stále je členy organizace a čerpá tak ze zkušeností díky skautingu získaných. Jen obtížně lze pozorovat skautskou výchovu bez toho, aby člověk zaznamenal, že ovlivnila životy mnoha známých i vlivných osobností a jak skautské zkušenosti potenciálně přispěly k jejich úspěchům a vlivu na svět.

Jedním z nejznámějších příkladů jsou vesmírné mise, které přistály na Měsíci. Je zajímavé si uvědomit, že 11 z 12 astronautů, kteří si zažili tuto historickou událost, byli skauti – dále pak 20 z 24 lidí v posádkách měsíčních výprav si prošlo skautskou výchovou, což je neoddiskutovatelný poměr. Skautský ideál přípravy, dobrovolné práce a odvahy hrál dost možná důležitou roli v jejich schopnosti dosáhnout takového významného úspěchu („Scouts“, 2023).

Dalším příkladem jsou hrdinové Jozef Gabčík a Jan Kubiš, kteří byli součástí československého odboje během druhé světové války. Spolu s dalšími odvážnými bojovníky provedli v rámci mise Anthropoid atentát na Reinharda Heydricha, zastupujícího říšského protektora v tehdejší Protektorátu Čechy a Morava. Jejich statečný čin ukazuje, jak skautské hodnoty jako oddanost, statečnost a služba druhým mohou vést k významným a odvážným činům. Důkaz jejich skautských kořenů se však dnes již velmi těžko dohledává, pravděpodobně kvůli následné reakci tehdejšího režimu a její intenzivní snaze o vymazání veškerých informací

souvisejících s atentátem. Musíme se tedy spolehnout na zmínku z webu ČT24 (Strašílková, 2010).

Skauting také ovlivnil životy mnoha politických a společenských vůdců. Václav Havel, bývalý prezident České republiky a ikona boje za lidská práva, byl skautem. Jeho skautské zkušenosti mu pomohly rozvíjet v sobě a svém okolí hodnoty jako občanská odpovědnost, svoboda či respekt k druhým. Stejně jako první český prezident, i Nelson Mandela, bývalý prezident Jihoafrické republiky a bojovník proti apartheidu, byl v mládí skautem. Jeho skautské zkušenosti ho dost možná naučily hodnotám jako je vzájemná pomoc, spravedlnost a rovnost („O skautingu“, 2023).

Tato jména jsou však jen malou ukázkou významných osobností, které si prošly skautským hnutím a jejichž skautské zkušenosti později pozitivně ovlivnily životy jich i lidí kolem. Skauting je zkrátka prostředím, které podporuje osobnostní růst, rozvoj charakteru a vytváří silné hodnotové základy.

2.3.6 Potenciální negativa dobrovolnictví

Skauting je organizací téměř plně stojící na dobrovolnících. Od pořadatelů vzdělávacích akcí, přes vedoucí jednotlivých jednotek až po rádce družin, veškerá organizátorská práce je v dobrovolné podobě. Situace, která u dobrovolníkům nastává relativně často, a tedy bychom ji měli vnímat jako reálnou hrozbu, je takzvané vyhoření. Rush (2003) popisuje skutečnost, že syndrom vyhoření hrozí především lidem, kteří „dávají do věci srdce“. To je u dobrovolníků časté a očekávatelné, vzhledem k tomu, že je nemotivuje hmotná odměna a motivaci mají hlavně vnitřní. Taková motivace způsobuje, že mohou být dobrovolníci, v našem případě skauti, náchylnější právě syndromu vyhoření, oproti jedincům taženým vnější motivací, jakou je třeba finanční odměna (Pittnerová, 2020).

Vyhoření jako takové má negativní dopad na kvalitu života jedince a je tak významným determinantem životní spokojenosti. Jak bylo již uvedeno výše, ta může korelovat se schopností vnímat smysluplnost v životě, a tedy je to jeden z prvků, které bychom zde neměli opomenout zmínit.

3 CÍLE

3.1 Hlavní cíl

Cílem práce je popsat a analyzovat vnímání smyslu života u skautů v ČR pomocí dotazníku ZdroSmy.

3.2 Dílčí cíle

- Prvním vedlejším cílem je zjistit, které zdroje smyslu mají u skautů nejvyšší, resp. nejnižší průměrné hodnoty.
- Druhým vedlejším cílem je porovnat získaná data s daty české populace.

4 METODIKA

Praktická část práce spočívala ve zpracování dat z dotazníkového šetření a jejich následném porovnání s daty odpovídajícími české populaci. Dotazník byl jako forma získání dat určen pro svou rychlou rozšiřitelnost a nízké časové požadavky, které klade na respondenta. Zároveň k jeho výběru vedla možnost převedení výsledných dat do měřitelných a porovnatelných údajů.

4.1 Výzkumný soubor

Veškerá vstupní data byla získána z projekt Adaptace české verze dotazníku The Sources of Meaning and Meaning in Life Questionnaire (SoMe) do českého sociokulturního prostředí, k posouzení vnímání smyslu života a jeho zdrojů u vrcholových sportovců po ukončení kariéry (IGA_FTK_2022_006).

V rámci zkoumaného vzorku populace bylo po odstranění chybných dat, kupříkladu na základě nekompletního vyplnění dotazníkového šetření, celkem analyzováno 24 jedinců, z nich 14 uvedlo ženské pohlaví. Všichni účastníci studie jsou čeští občané. Co se týče věkové struktury vzorku, průměrný věk byl zjištěn na hodnotu 29,9 let, přičemž odpovědi osob starších 75 let byly pro účely statistiky brány jako 75 let. Nejčastěji se vyskytujícím věkem bylo 20 let, zatímco medián věku byl stanoven na hodnotu 25 let.

Když se zaměříme na partnerský status účastníků, zjištěno bylo, že 14 z nich je svobodných, 5 má stálého partnera či partnerku, 4 jsou sezdání a 1 respondent uvádí částečně ženatý stav.

Tabulka 1. Partnerský status

Partnerský status	(N=24)	%
Svobodný*á	14	58,3
Stálý partner*ka	5	20,8
Sezdaný*á	4	16,6
Částečně ženatý	1	4,2

Pokud jde o bydlení účastníků, 3 žijí samostatně, 9 s rodiči či širší rodinou, 4 sdílí bydlení se spolubydlíci, 3 žijí s manželem či manželkou, 4 s partnerem či partnerkou a jeden respondent žije v domácnosti s manželkou a dětmi.

Tabulka 2. Spolubydlení

Spolubydlení	(N=24)	%
Samostatně	3	12,5
S rodiči či širší rodinou	9	37,5
Spolubydlení	4	16,6
S manželem*kou	3	12,5
S partnerem*kou	4	16,6
S manželkou a dětmi	1	4,2

Podíváme-li se na nejvyšší dosažené vzdělání, 4 účastníci uvedli základní, 9 střední s maturitou, 2 vyšší odborné, 3 bakalářské, 4 magisterské a 2 doktorské či vyšší.

Tabulka 3. Nejvyšší dosažené vzdělání

Dosažené vzdělání	(N=24)	%
Základní	4	16,6
Střední s maturitou	9	37,5
Vyšší odborné	2	8,3
Bakalářské	3	12,5
Magisterské	4	16,6
Doktorské a vyšší	2	8,3

Položka náboženské vyznání je rozdělena téměř napůl mezi ateisty s agnostiky na straně jedné a ostatními skupinami na druhé. 11 respondentů se označuje za ateisty, 2 za agnostiky a 5 nemá ujasněný názor na náboženství. Římsko-katolickou církev jako odpověď vybrali 2 respondenti, zatímco protestantství 1. 2 respondenti se pak hlásí k individualizovanému křesťanství bez členství v církvi a 1 k nekonfesním náboženstvím.

Tabulka 4. Náboženské vyznání

Náboženské vyznání	(n=24)	%
Ateismus	11	45,8
Agnosticismus	2	8,3
Nejasný názor na náboženství	5	20,8
Římsko-katolická církev	2	8,3
Protestantství	1	4,2
Individualizované křesťanství	2	8,3
Nekonfesní náboženství	1	4,2

Použití výzkumné metody bylo schváleno Etickou komisí Fakulty tělesné kultury UPOL pod číslem jednacím 20/2020 dne 9.1.2020. Všichni účastníci podepsali informovaný souhlas a oslovení byli pouze zletilí respondenti. Každý účastník byl seznámen s designem výzkumu a všemi souvisejícími podmínkami výzkumu.

4.2 Metody sběru dat

Jako prostředek k získání dat byl použit strukturovaný dotazník s názvem Zdroje smyslu života (ZdroSmy), který je českou verzí standardizovaného dotazníku SoMe (The Sources of Meaning and Meaning in Life Questionnaire) vyvinutého prof. Dr. Tatjanou Schnell z University v Innsbrucku. Jeho validita a reliabilita byla ověřena prostřednictvím několika revizí, čímž se stala tato metoda uznávaným nástrojem pro měření smyslu života a jeho zdrojů (Schnell, Becker, 2006). Tento dotazník je jednou z nejaktuálnějších možností pro měření smysluplnosti života z kvantitativního hlediska a vyznačuje se komplexním přístupem. Důležitým aspektem je nová perspektiva pohledu na smysluplnost a krizi smyslu, které Schnell popisuje jako dvě vzájemně nezávislé dimenze. Jako metoda měření smysluplnosti života byl SoMe přeložen již do osmnácti světových jazyků (Schnell, 2016).

Při procesu překladu a adaptace dotazníku do českého kulturního kontextu se jako koordinátor výzkumného týmu FTK UPOL a dalších spolupracovníků na práci podílel prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D. (Jirásek, 2018).

Dotazník SoMe (ZdroSmy) se skládá z celkem 151 tvrzení, která jsou rozdělena do 4 dimenzí a 28 škál, resp. 26 základních a 2 souhrnných. 26 základních škál identifikuje jednotlivé zdroje smyslu života, zatímco zbývající 2 škály se zabývají typy smysluplnosti. To znamená rozdělení mezi krizí smyslu a smysluplností, které je elementární pro identifikaci konkrétního typu smysluplnosti na základě stanovených podmínek.

Škála smysluplnosti, krize smyslu, zdroje smyslu života i jednotlivé dimenze byly ověřeny z hlediska vnitřní konzistence dotazníku dle originálu. Naměřené hodnoty se nachází v intervalu (.67 – .91). Koeficienty Cronbachovy alfy tak dosahují přijatelných hodnot vnitřní konzistence pro všechny jednotlivé škály.

Vysvětlení a rozbor jednotlivých zdrojů smysluplnosti i jejich nadřazených dimenzí je uvedeno již výše v teoretické části.

Respondenti hodnotili svůj stupeň souhlasu či nesouhlasu s jednotlivými tvrzeními pomocí šestibodové stupnice:

- 0 – naprosto nesouhlasím,
- 1 – nesouhlasím,
- 2 – mírně nesouhlasím,
- 3 – mírně souhlasím,
- 4 – souhlasím,
- 5 – naprosto souhlasím.

Výsledný skór je vypočítán jako aritmetický průměr odpovědí na položky patřící k dané škále (Janečková, 2018).

4.3 Statistické zpracování dat

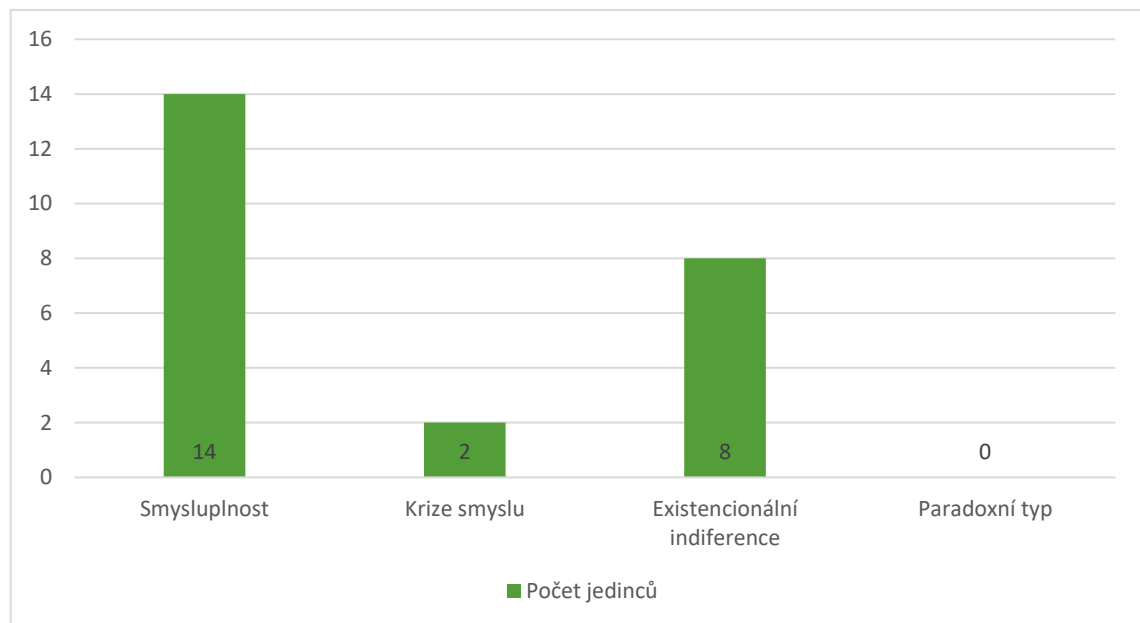
Za účelem zjednodušení zpracování výsledných dat byl využit tabulkový procesor Excel. Z celkového souboru byli vybráni respondenti, kteří uvedli aktivitu ve skautingu. Z takto získaných 25 respondentů byl jeden odstraněn na základě neúplnosti vyplnění dotazníkového šetření.

Následně se u každého prvku sebraných dat ($n=24$) sledovaly statistické znaky, jako například věk, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání, úroveň smysluplnosti a její zdroje. Tato data pak byla využita k popisu vzorku za využití aritmetických průměrů se směrodatnou odchylkou responzí u jednotlivých tvrzení.

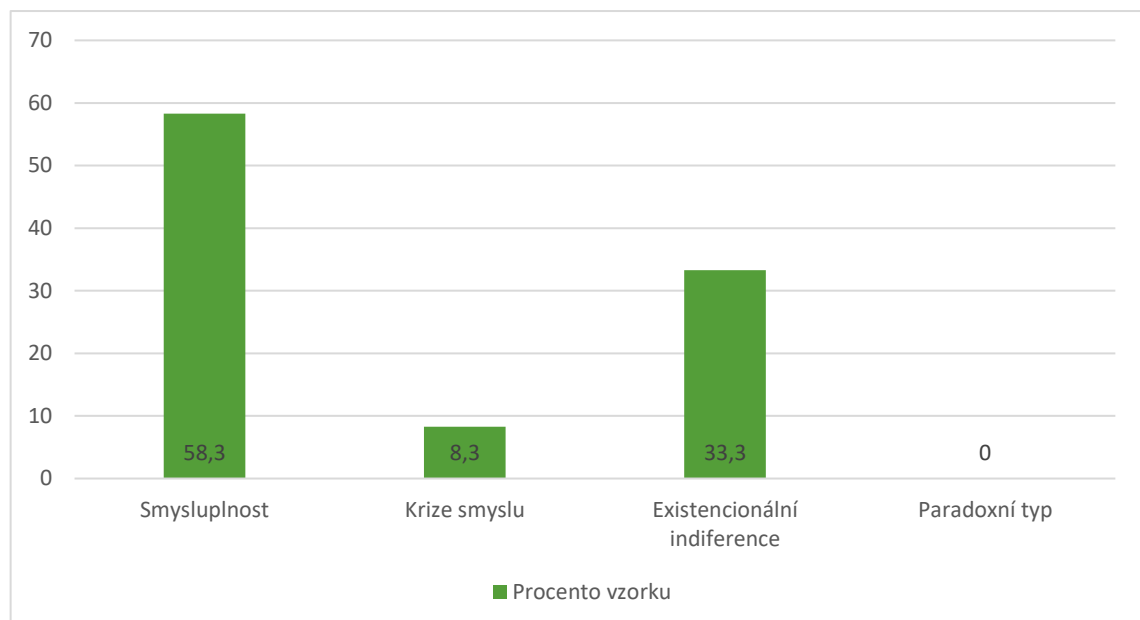
V posledním kroku byly výsledné tabulky porovnány s odpovídajícími daty české populace, jak je uvádí Mgr. Janečková ve své dosud nevydané práci z roku 2023.

5 VÝSLEDKY

Hlavním cílem práce bylo popsat a analyzovat zdroje smyslu života u skautů v ČR pomocí dotazníku ZdroSmy. V následujících dvou grafech je zobrazeno rozložení 4 typů vnímání smyslu života podle Schnell (2016) ve výzkumu. Graf č. 1 zobrazuje počet jedinců ve zkoumaném vzorku, graf č. 2 procentuální zastoupení.

Graf č. 1 – Početní rozložení typů vnímání smyslu života ve vzorku skautů

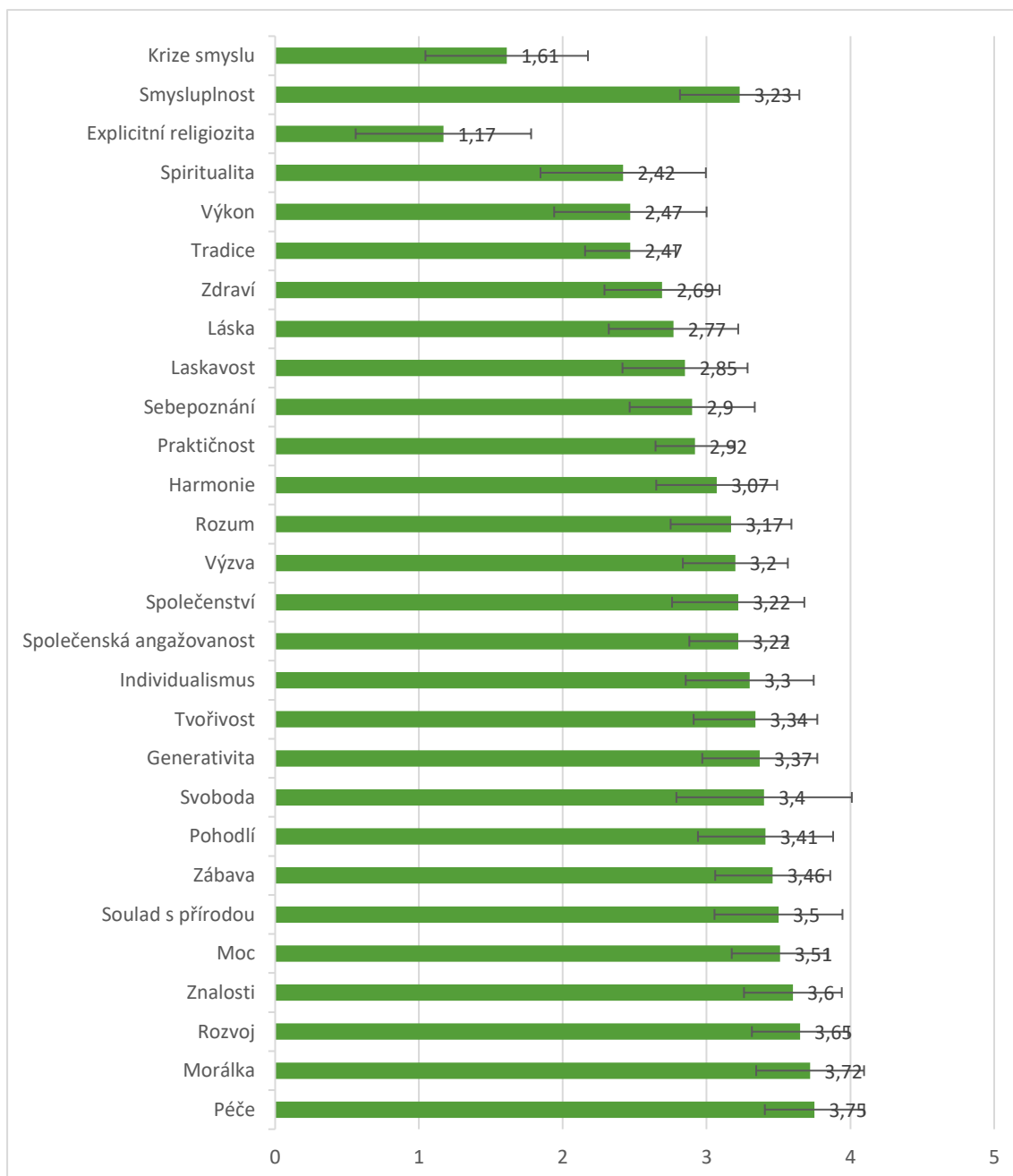

Graf č. 2 – Procentuální zastoupení typů vnímání smyslu života ve vzorku skautů

Následující tabulka č. 5 zobrazuje jednotlivé škály a jejich průměrnou hodnotu pro všechny respondenty, spolu se směrodatnými odchylkami. V posledním sloupci vidíme průměrná data české populace, jak je uvádí Janečková (2023). Nejvýznamnějších rozdílů si můžeme všimnout u zdrojů Výkon, kde mají skauti průměr o 0,45 bodu nižší, než je český průměr, dále pak Sebepoznání (skauti o 0,43 nižší), Harmonie (skauti o 0,42 nižší) a Společenská angažovanost, kde mají skauti naopak průměr o 0,39 vyšší, než je český průměr.

Tabulka 5. Průměr jednotlivých škál zdrojů smyslu a směrodatné odchylky, porovnání s ČR

	Škála	Průměr	Směrodatná odchylka	Průměr ČR
1.	Péče	3,75	0,79	3,66
2.	Morálka	3,72	0,82	3,91
3.	Rozvoj	3,65	0,69	3,58
4.	Znalosti	3,60	0,56	3,50
5.	Moc	3,51	0,78	3,23
6.	Soulad s přírodou	3,50	0,82	3,33
7.	Zábava	3,46	0,89	3,72
8.	Pohodlí	3,41	0,87	3,43
9.	Svoboda	3,40	1,23	3,30
10.	Generativita	3,37	0,74	3,52
11.	Tvořivost	3,34	1,03	3,21
12.	Individualismus	3,30	0,99	3,41
13.	Společenská angažovanost	3,22	0,70	2,83
14.	Společenství	3,22	1,09	3,57
15.	Výzva	3,20	0,77	2,97
16.	Rozum	3,17	0,79	3,26
17.	Harmonie	3,07	0,72	3,49
18.	Praktičnost	2,92	0,68	3,13
19.	Sebepoznání	2,90	0,96	3,33
20.	Laskavost	2,85	0,93	3,06
21.	Láska	2,77	0,91	2,97
22.	Zdraví	2,69	0,77	2,87
23.	Tradice	2,47	0,61	2,82
24.	Výkon	2,47	1,30	2,92
25.	Spiritualita	2,42	1,21	2,73
26.	Explicitní religiozita	1,17	1,01	1,50
27.	Smysluplnost	3,23	0,80	3,53
28.	Krise smyslu	1,61	1,17	1,25

Graf č. 3 – Průměr jednotlivých škál zdrojů smyslu a vyznačené směrodatné odchylky

Z tabulky můžeme vidět, že nejvíce ovlivňují vnímání smyslu života u skautů zdroje Péče, Morálka, Rozvoj, Znalosti, Moc, Soulad s přírodou, Zábava, Pohodlí, Svoboda a Generativita, v tomto pořadí se sestupnou intenzitou. Skrze těchto 10 zdrojů z celkových 26 vnímali respondenti v průměru smysluplnost nejvíce.

6 DISKUSE

6.1 Skauti a existenciální indiference

Po pečlivém zanalyzování dat získáváme vhléd do smysluplnosti života a vnímání jeho smyslu mezi skauty v české republice. Skauti jsou jako organizace otevřeni všem, dalo by se tedy argumentovat, že tato subkultura není dostatečně specifickou skupinou pro realisticky odlišné výsledky. Je však důležité myslet i na skutečnost, že skautská výchova vede ke konkrétním ideálům a stylu přemýšlení (Tyas et al., 2021), což se zdá být dostatečným podkladem pro domněnku, že by zdroje smyslu mezi skauty mohly být odlišné od běžné populace.

Výsledky naznačují, že rozdíly u jednotlivých škál zdrojů smyslu mezi skauty a běžnou populací není zásadní. Všechna odchýlení od národního průměru jsou v rozsahu směrodatné odchylky. Příkladem lze zmínit škály s největším rozdílem od českého průměru: Výkon (skauti o 0,45 nižší), Sebepoznání (skauti o 0,43 nižší), Harmonie (skauti o 0,42 nižší) a Společenská angažovanost (skauti o 0,39 vyšší).

Jednotlivé škály mezi sebou mají relativně jasné rozdíly v hodnotách. Nejvyšší byly nalezeny hodnoty u Péče, Morálky, Rozvoje a Znalostí. Naopak nejmenší byl skautský průměr u Tradice, Výkonu, Spirituality a na samém konci s výrazně nejslabším skórem je Explicitní religiozita.

Výsledná vnímaná smysluplnost je po vyhodnocení již od českého průměru odlišná. Krize smyslu má procentuální zastoupení relativně odpovídající, kdy v českém vzorku je uvedena pro 7,6 % (Janečková, 2023) a u skautů se dostává na mírně vyšší hodnotu 8,3 %.

Výrazněji vystupujícím faktorem je nečekaně vysoké zastoupení respondentů spadajících do kategorie existenciální indiference. Zatímco z české společnosti do této skupiny spadá 14,1 % (Janečková, 2023), mezi skautskými respondenty je podíl výrazně vyšší, konkrétně 33,3 %.

Smysluplnost je tak poslední kategorií, která je zastoupená u obou skupin. Česká statistika uvádí 74,3 % (Janečková, 2023), oproti tomu u skautských respondentů podle výzkumu smysluplnost v životě vnímá pouze 58,3 %, o 16 % méně.

Paradoxní typ smyslu se mezi skautskými respondenty nevyskytl, v české skupině byl zaznamenán u 4,1 % respondentů.

Z těchto dat tak u skautů můžeme vcelku jasně vnímat trend směřující více ke krizi vnímání životní smysluplnosti, než je průměr v České republice. To lze vysvětlit skutečností, že proti nesporně pozitivním efektům účasti ve skautingu, respektive dobrovolnictví, zde stojí v kontrastu i související rizikové faktory, mezi kterými vystupuje třeba syndrom vyhoření. Vzhledem k důležitosti vnímání osobní vyčerpání pro výsledný dopad pocitu vyhoření

na člověka je totiž docela dobře možné, že příprava a realizace skautského programu s sebou může nést i negativní efekty na lidskou pohodu (Kao, 2009) a s ní související vnímání smyslu života. Vyhoření je v současnosti často studovaný jev, který do nedávna nebyl dobře popsán. Jeho dopad na psychiku člověka však může být nepochybně drastický, a proto je možnost jeho existence v souvislosti se skautskou aktivitou nezanedbatelným předmětem zájmu pro další zkoumání.

Velké množství respondentů spadajících do kategorie existenciální indiference může mít ještě další důvod. Hledání se je relativně běžným jevem u dospívajících a studentů, a značná část našich respondentů spadá do této věkové kategorie. V životním období, které se vyznačuje mnoha změnami a snahou o osamostatnění je normální mít pochybnosti o sobě, životě, světě a našem místě v něm. Je to období, kdy dochází k významným fyzickým, emocionálním a kognitivním změnám, které mohou vyvolat existenční nejistotu a otázky týkající se vlastní identity a smyslu života (Orenstein, 2021). Navíc, v moderní době dochází ke společenským proměnám, které odsouvají věk mentální dospělosti oproti biologickému vývoji. To znamená, že mladí lidé mají více času na hledání sebe sama a svého místa ve světě, což může vytvářet určitou nejistotu, která se dále projeví jako existenciální indiference (Jensen & Arnett, 2012).

Je důležité si uvědomit, že prožívání existenční nejistoty a hledání smyslu je přirozenou součástí tohoto životního období a není třeba se jimi znepokojovat. Je to příležitost pro osobnostní růst a objevování vlastních hodnot a cílů. Podpora a porozumění ze strany rodiny, přátel a okolí, kam mohou spadat například vzdělávací instituce či společnost při provozování volnočasových aktivit, může být významným faktorem pro zvládnutí této existenční nejistoty a při hledání vlastního smyslu a identifikace.

Abychom mohli udělat přesnější závěr ohledně vlivu skautingu na vnímání smyslu života, je však třeba dalších, rozsáhlejších výzkumů.

6.2 Skauti a náboženství

Jedním ze zajímavých výsledků výzkumu byla samotná škála „explicitní religiozity“. Český národ je často popisován jako veskrze ateistický, ačkoli se poslední dobou ukazuje, že česká víra je pouze méně viditelná díky jejímu častému zaměření na necírkevní náboženství a další cesty k duchovnu, které dříve nebyly tak dobře popsány („Freethought“, 2020). Skauting má na mezinárodní úrovni navíc víru vepsanou do samotného svého základu jako jeden z hlavních pilířů, takže by bylo na místě očekávat, že skautští respondenti budou mít v porovnání s českou populací alespoň o něco vyšší průměr na škále explicitní religiozity. Je tomu však přesně naopak, kdy skauti mají průměrnou hodnotu 1,17, zatímco Češi o málo více, 1,50. Ačkoli možná

z mezinárodního a historického hlediska překvapující, nemělo by to již po shlednutí informací o výzkumném souboru být nevysvětlitelné, když si uvědomíme, že nadpoloviční většina respondentů uvedla jako svou odpověď v otázce víry ateismus či agnosticismus.

To vede k zamyšlení, jak moc je explicitní religiozita zapředená do aktuální skautské činnosti v Čechách a jestli je v dnešní době stále alespoň určitým způsobem součástí českého skautského kurikula.

Junák – český skaut, poskytuje další indicii k tomuto problému v jedné ze svých mnoha odlišností od mezinárodního skautingu. Součástí skautského slibu je mezinárodně odkaz na Boha, což pochází ještě z doby založení organizace Robertem Baden-Powellem. Při osamostatnění České republiky tak došlo k mezinárodně poměrně výjimečné situaci, kdy Junák pojem Boha ze svého slibu vyjmul a nahradil jej „nejvyšší Pravdou a Láskou“. Dnes tedy není víra součástí českého skautingu tak, jak by tomu mohlo být jinde ve světě.

Je tedy docela dobře možné, že i v souvislosti s tímto krokem není implicitní religiozita tak výrazným prvkem hledání smyslu života pro skauty v Čechách, jak bylo předvídáno. Rozklíčování této otázky by stálo za hlubší výzkum.

6.3 Limitace studie

Limitujícím faktorem studie je jistě skutečnost, že neznáme, a tedy nehodnotíme přesnou dobu, po kterou byli konkrétní účastníci součástí hnutí, respektive dobu, po kterou na ně mohla skautská myšlenka působit, ať je toto působení pozitivní či negativní.

Druhou věcí je hraničně malá velikost zkoumaného vzorku. V hodnoceném počtu jsou výsledky opravdu hlavně orientační a motivující pro další zkoumání, spíše, než aby se z nich daly dělat obecné závěry.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že pro přesnější výsledná data je nutné využít složitějších statistických postupů k porovnávání s českou populací.

6.4 Doporučení pro budoucí výzkum

V případné další studii by bylo dobré:

- Zkoumat větší vzorek skautské populace v Čechách
- Využít komplexnějších možností statistiky ke zpracování výsledných dat
- Popsat a prozkoumat hlouběji efekt syndromu vyhoření na vnímání smyslu života
- Blíže popsat potenciální pozitivní a negativní vlivy skautské aktivity na vnímání smyslu života

7 ZÁVĚRY

Práce si dávala za cíl popsat a analyzovat zdroje smyslu života u skautů v ČR pomocí dotazníku ZdroSmy a porovnat získaná data s daty české populace. Zanalyzováním dat z dotazníku bylo zjištěno, že skauti podle vybraného vzorku respondentů nemají výrazně odlišné hodnoty jednotlivých škál zdrojů smyslu života od běžné populace. V průměru však zažívají skauti mírně častěji krizi smyslu a výrazně častěji existenciální indifferenci, než je národní průměr.

- 58,3 % skautů vnímá ve svém životě smysl, oproti 74,3 % Čechů.
- V existenciální indifferenci se nachází 33,3 % skautů, zatímco mezi Čechy je to pouze 14,1 %.
- 8,3 % skautů se nachází v krizi smyslu, což se děje pouze u 7,6 % Čechů
- 4,1 % Čechů je v paradoxním typu vnímání smyslu života. Tento stav nemá žádného zástupce mezi skauty.
- Zdroje s největším zastoupením:
 - Péče (nejvyšší zastoupení)
 - Morálka
 - Rozvoj
 - Znalosti
 - Moc
- Zdroje s nejmenším zastoupením:
 - Zdraví
 - Tradice
 - Výkon
 - Spiritualita
 - Explicitní religiozita (nejnižší zastoupení)

8 SOUHRN

Tato práce se zabývá tématem smyslu života a jeho zdrojů u českých skautů. Skautské hnutí lze považovat nejen za organizaci pro mládež, ale také za prostředek, který přispívá k vytváření smysluplného života a kvalitního vzdělání dětí, dospívajících a potenciálně i dospělých.

V teoretické části je čtenáři obecně představena problematika smyslu života a jeho zdrojů. Dále je vyzdvihnuta diverzita pohledů na smysl života skrze pohledy několika autorů. Obdobně bylo popsáno i rozdělení základních charakteristik zdrojů smyslu v životě.

Následně byly popsány různé teorie smysluplnosti, primárně moderní metoda profesorky Dr. Tatjany Schnell, která je v současné době jednou z nejkompexnějších metod hodnocení tohoto fenoménu.

Poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na skautské hnutí. Jsou zde vymezeny jeho základní charakteristiky a souvislosti s tématem smysluplnosti. Rovněž byly diskutovány další aspekty skautingu, které mohou přispět k formování smyslu života skautů a skauting byl uveden jako kontext pro osobní rozvoj a vnímání smyslu v životě. Skauting je prezentován jako prostředek, který skautům umožňuje nalézt smysl a hodnoty ve svém životě prostřednictvím služby, dobrodružství, osobního růstu a budování charakteru.

Tato práce přispívá k lepšímu porozumění vlivu skautského prostředí na smysl života mladých lidí.

9 SUMMARY

This thesis deals with the topic of the meaning of life and its sources among Czech Scouts. The Scout movement can be considered not only as a youth organization but also as a means that contributes to creating a meaningful life and quality education for children, adolescents, and potentially adults as well.

The theoretical part introduces the reader to the general issues of the meaning of life and its sources. It highlights the diversity of perspectives on the meaning of life through the views of several authors. Similarly, the distribution of basic characteristics of sources of meaning in life is described.

Subsequently, various theories of meaningfulness are described, primarily focusing on the modern method developed by prof. Dr. Tatjana Schnell, which is currently one of the most comprehensive methods for assessing this phenomenon.

The last chapter of the theoretical part focuses on the Scout movement. It defines its basic characteristics and the connections with the topic of meaningfulness. Furthermore, other aspects of Scouting that can contribute to shaping the meaning of life for Scouts are discussed. Scouting is presented as a context for personal development and the perception of meaning in life. It is portrayed as a means that enables Scouts to find meaning and values in their lives through service, adventure, personal growth, and character-building.

This work contributes to a better understanding of the influence of the Scout environment on the meaning of life for young people.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Strašílková, L. (2010). *Nacistům se Junák znelíbil, a tak jej v den vzniku republiky rozprášili*. Česká televize. Retrieved 20. 6. 2023 from the World Wide Web: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1307835-nacistum-se-junak-znelibil-a-tak-jej-v-den-vzniku-republiky-rozprasili>.
- Ali, M. A. M., Salman, M. D., & Mahmoud, A. F. (2021). Scout Culture and its Relationship with Scout Curricula According to the Perspective of the Sustainable Development Goals among Scout Leaders in Iraq. *Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology*, 15(4), 3032-3037.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Asensio-Ramon, J., Álvarez-Hernández, J. F., Aguilar-Parra, J. M., Trigueros, R., Manzano-León, A., Fernandez-Campoy, J. M., & Fernández-Jiménez, C. (2020). The influence of the scout movement as a free time option on improving academic performance, self-esteem and social skills in adolescents. *International journal of environmental research and public health*, 17(14), 5215. Retrieved 20. 6. 2023 from the World Wide Web: <https://www.mdpi.com/1660-4601/17/14/5215/pdf>
- Battista, J., & Almond, R. (1973). The development of meaning in life. *Psychiatry*, 36, 409–427.
- Baumeister, R. F. (1991). *Meanings of life*. New York: Guilford Press.
- Blatný, M., Millová, K., Jelínek, M., & Osecká, T. (2010). ŽIVOTNÍ SMYSLUPLNOST: OSOBNOSTNÍ SOUVISLOSTI A ANTECEDENTY/Meaningfulness in life: personality correlates and antecedents. *Československá Psychologie*, 54(3), 225.
- Block, N. R., & Proctor, T. M. (Eds.). (2009). *Scouting frontiers: Youth and the Scout Movement's first century*. Cambridge Scholars Publishing.
- Crumbaugh, J. C., & Maholick, L. T. (1964). An experimental study in existentialism: The psychometric approach to Frankl's concept of noogenic neurosis. *Journal of Clinical Psychology*, 20, 200–207.
- Damon, W. (2008). *Path to purpose: How young people find their calling in life*. Free Press.
- Damon, W., Menon, J., & Bronk, K. C. (2003). The development of purpose during adolescence, *Applied Developmental Science*, 7(3), 119–128. https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0703_2
- Demir, G. (2019). The Relation Between Scouting and Character Education in The Context of "The Book of The Wolf Puppies" Published In The Journal "Çocuk Dünyası". *Journal of Education in the Black Sea Region*.

- DuBois, D. L., Bull, C. A., Sherman, M. D., & Roberts, M. (1998). Self-esteem and adjustment in early adolescence: A social-contextual perspective. *Journal of youth and adolescence*, 27, 557-583.
- du Mérac, É. R. (2015). What we know about the impact of school and scouting on adolescents' value-based leadership. *Journal of Educational, Cultural and Psychological Studies (ECPS Journal)*, (11), 207-224.
- Ebersole, P., & Devogler, K. L. (1981). Meaning in life: Category self-ratings. *The Journal of Psychology*, 107(2), 289-293.
- Ferris, K., Hershberg, R., Su, S., Wang, J., & Lerner, R. (2016). Character Development among Youth of Color from Low-SES Backgrounds: An Examination of Boy Scouts of America's ScoutReach Program. *Journal of Youth Development*.
- Frankl, V. E. (1965). *The doctor and the soul: From psychotherapy to logotherapy*. New York: Vintage Books.
- Frankl, V. E. (2016a). *Utrpení z nesmyslnosti života: psychoterapie pro dnešní dobu*. Praha: Portál.
- Frankl, V. E. (2016b). *A přesto říci životu ano: psycholog prožívá koncentrační tábor* (4). V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství.
- Freethought and Atheism in Central and Eastern Europe (2020). Bubík, T., Rimmel, A., & Václavík, D. (Eds.). *Freethought and atheism in Central and Eastern Europe: the development of secularity and non-religion*. Routledge.
- Horáčková, N. (2018). *Fenomén skautingu z filosofické perspektivy*. [Diplomová práce (Mgr.), Univerzita Karlova]. Retrieved 26. 6. 2023 from the World Wide Web: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/102545/120306311.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Janečková, K. (2018). *Smysl života a jeho zdroje u českých moderních gymnastek* [Diplomová práce (Mgr.), Univerzita Palackého v Olomouci]. Retrieved 26. 6. 2023 from the World Wide Web: https://theses.cz/id/oz2hbx/DP_Kristna_Janekov.pdf?lang=en
- Janečková, K., Mocek, P., Šašinka, V., Jirásek, I. (2023). *Dotazník smyslu života a jeho zdrojů (ZdroSmy) – translace a kulturní adaptace dotazníku LeBe/SoMe*. [rukopis]. Olomouc: FTK UPOL.
- Jensen, L. A., & Arnett, J. J. (2012). Going global: New pathways for adolescents and emerging adults in a changing world. *Journal of Social Issues*, 68(3), 473-492.
- Jirásek, I. (2005). *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kao, Y. T. (2009). Burnout in college student volunteers: A cross-level study. *College Student Journal*, 43(3), 872-879.

- Kenyon, G. M. (2000). Philosophical foundations of existential meaning. In G. T. Reker & K. Chamberlain (Eds.), *Exploring existential meaning: Optimizing human development across the life span* (pp. 7–22). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Klinger, E. (1977). *Meaning and void*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- László, N. (1999). *250 miliónů skautů*. Junák – český skaut, z. s.
- Lynch, A. D., Ferris, K. A., Burkhard, B., Wang, J., Hershberg, R. M., & Lerner, R. M. (2016). Character development within youth development programs: Exploring multiple dimensions of activity involvement. *American Journal of Community Psychology, 57*(1-2), 73-86.
- Lyons, W. (2022). Philosophy and the meaning of life. *Think, 21*(60), 33-49.
- Maddi, S. R. (1970). The search for meaning. In M. Page (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation* (pp. 137–186). Lincoln: University of Nebraska Press.
- MacKenzie, M. J., & Baumeister, R. F. (2014). Meaning in life: Nature, needs, and myths. *Meaning in positive and existential psychology, 25-37*.
- Maslow, A. H. (1971). *The further reaches of human nature*. New York: Viking.
- McAdams, D. P. (1993). *The stories we live by: Personal myths and the making of the self*. New York: Morrow.
- Nagy, L. (1999). *250 miliónů skautů* (1). Junák – český skaut.
- Orenstein, G. A., & Lewis, L. (2021). Eriksons stages of psychosocial development. In *StatPearls [Internet]*. StatPearls Publishing.
- O skautingu. (2023). *Známé osobnosti*. SKAUT. Retrieved 26. 6. 2023 from World Wide Web: <https://www.skaut.cz/skauting/zname-osobnosti/>
- Pittnerová, K. (2020). *Syndrom vyhoření u dobrovolníků v neziskových organizacích a jeho prevence* (Diplomová práce, Univerzita Hradec Králové). <https://theses.cz/id/pxjr8m/STAG92500.pdf>.
- Principy skautingu. (2023). *Skautský program*. SKAUT. Retrieved 26. 6. 2023 from World Wide Web: <https://www.skaut.cz/skauting/program/>.
- Reker, G. T., & Chamberlain, K. (Eds.). (1999). *Exploring existential meaning: Optimizing human development across the life span*. Sage publications.
- Reker, G. T., & Wong, P. T. P. (1988). Aging as an individual process: Toward a theory of personal meaning. In J. E. Birren & V. L. Bengtson (Eds.), *Emergent theories of aging* (pp. 214–246). New York: Springer.
- Ryff, C. D., & Singer, B. (1998). The contours of positive human health. *Psychological inquiry, 9*(1), 1-28.

- Rush, A., Brown Urban, J., Davis, W. J., & Linver, M. R. (2022). Exploring Pathways to Purpose in Scouts. *Journal of Adolescent Research*, 07435584221091488.
- Rush, M. D. (2003). *Syndrom vyhoření*. Praha: Návrat domů.
- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness*. New York: Free Press.
- Scouting's history. (2023) *Scouts – who we are*. Scout. Retrieved 24. 6. 2023 from: <https://www.scout.org/who-we-are/scout-movement/scoutings-history>.
- Scouts on the moon. (2023). Scouts on the Moon. *Scouts*. Retrieved 26. 6. 2023 from World Wide Web: <https://www.scouts.org.uk/news/2022/august/scouts-on-the-moon/>.
- Schnell, T. (2009). The Sources of Meaning and Meaning in Life Questionnaire (SoMe): Relations to demographics and well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 4(6), 483-499, DOI: 10.1080/17439760903271074.
- Schnell, T. (2016). *Psychologie des Lebenssinns*. Springer-Verlag.
- Schnell, T. (2021). *The psychology of meaning in life*. Routledge.
- Schnell, T. (2023). Introduction. *ResearchGate – home for researchers*. Retrieved 24. 6. 2023 from the World Wide Web: <https://www.researchgate.net/profile/Tatjana-Schnell>.
- Schnell, T., & Becker, P. (2006). Personality and meaning in life. *Personality and individual differences*, 41(1), 117-129.
- Stanovy Junáka – českého skauta. (2022). *Skautská Křižovatka*. Retrieved 22. 4. 2023 from the World Wide Web: <https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/stanovy-junaka-ceskeho-skauta>
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of counseling psychology*, 53(1), 80.
- Talbot, A. (2015). The negative impacts of volunteering: A qualitative case study of one UK Scout group. *Voluntary Sector Review*, 6(2), 209-220.
- Tyas, V., Elianasari, E., & Zulaikha, S. (2021). Character Building through the Scout Extracurricular Program. *International Journal of Elementary Education*, 5(1), 158-165.
- Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books.
- Zajíc, J. (2020). Možné přínosy neformálního vzdělávání založeného na systému hodnot. *Pedagogika*, 70(3).